

laicis vero sive sit nobilis , sive mediocris ¹ vi-
liorque persona qui talia gesserit , præsenti lege
constituimus , ut amissio testimonio dignitatis , re-
digatur protinus in conditionem ² ultimæ servitutis , ut de eius persona quidquid princeps iu-
dicare voluerit potestas illi indubitata manebit .
Nam iustum est , ut qui nobilitatem sui gene-
ris et statum patriæ , quod priscae gentis adqui-
sivit utilitas , constanti animo vindicare nequivit ,
legis huius sententia feriatur , qui notabiliter su-
perioribus culpis adstrictus , degener atque in-
utilis reperitur . De bonis autem transgressorum ,
laicorum scilicet , atque etiam clericorum qui
sine honore sunt , id decernimus servandum ³ ,
ut qui deinceps hoc fortasse commiserint , inde
cuncta damna terræ nostræ , vel his qui mala
pertulerint , sarciantur ; ut recte doleat , et dig-

IX.⁹ Flavius glorioius Vbamba
Rex¹⁰.

*De his qui in exercitu, constituto ¹¹ die,
loco vel tempore definito non succes-
serint aut refugerint ¹²; vel quæ pars
servorum uniuscuiusque in eadem ex-
peditione debeat proficisci.*

cialiter quisquis ille a sacerdotibus , clericis , du-
cibus , comitibus , tiufadis , vicariis vel quibus-
libet personis iuxta ordinem suprascriptum ad-
monitus fuerit , vel ad suam cognitionem quo-
cumque modo pervenerit , et statim ad vindi-
cationem aut Regis , aut gentis et patriæ , vel
fidelium præsentis Regis contra quem ipsum
scandalum excitatum extiterit , non citata devo-
tione cucurrerit , et præstitum se in eorum ad-
iutorio ad destruendum exortum scandalum non
exhibuerit ; si episcopus vel quilibet fuerit ex
clero , aut fortasse ex officio palatino , in quocum-
que ordine sit constitutus , vel cuiuslibet per-
sona fuerit dignitatis , aut fortasse inferior huius
infidelitatis implicatus scelere , non solum exilio
relegetur , sed de eorum facultatibus quidquid
censura legalis ⁶ exinde facere vel iudicare vol-
luerit , arbitrio illius et potestati per omnia sub-
iacebit. Illos tantum ⁷ a superioribus capitulois
lex ista indemnes efficiat , qui ita ab infirmitate
fuerint prægravati , ut progrexi aut proficisci
in consortio fidelium secundum superiorem or-
dinem minime possint. Qui vero et si ipsi mor-
bis quibuslibet fuerint præpediti , omnem tamen

¶ Legion. mediocris vilisque.

2 Complut. in ultionem.

3 Legion. Complut. y Lind. observandum.

⁴ Legion. y Complut. prædictam facultatem.

*5 Legion. Card. Complut
Collig. vel in cunctis 833*

6 Legion Complut v. Lind regalis

6 Legion. *Complut.* γ *Lind.* *regalis.*
7 Legion. α *Complut.* *tamen*

⁷ Legion. y Complut. tamen.
⁸ Toledo, 806, al fin añade:

⁸ *En S. J. R. Legion, v Comptes.*

En S. J. R. Legion. y Complut.
Entos de la VII.

...and the people were scattered.

quo aut princeps in exercitum ire decreverit, aut quemlibet de ducibus vel comitibus profecturum in publicam utilitatem præceperit, quisquis ille sive admonitionem cuiuslibet suscipiat, seu etiam nec admonitus qualibet tamen cognitione id sentiat, vel quocumque sibi indicio innotescat, quo in loco exercitus bellaturus accedit, domi ulterius residere non audeat, nec qualemcumque remorationem vel excusationem prefecturus exhibeat: sed definitis locis atque temporibus, iuxta quod eos vel iussio principalis monuerit, vel admonitio ducis vel comitis, tiufadi, vicarii, seu cuiuslibet curam agentis tetigerit, præstum se unusquisque, ut dictum est, definito loco vel tempore exhibeat. Iam vero si quisquis ille admonitus, vel etiam nec admonitus, et tamen qualibet cognitione sibimet innotescente non nescius, aut progredi statim noluerit, aut in definitis locis atque temporibus præstus esse destiterit; si maioris loci persona fuerit, id est, dux, comes, seu etiam gardingus, a bonis propriis ex toto privatus, exsilii relegatione iussu regio mancipetur; ita ut quod principalis sublimitas de rebus eius iudicare elegerit, in suæ persistat potestatis arbitrio. Inferiores sane vilioresque personæ, tiufadi scilicet, omnisque exercitus compulsores, vel hi qui compelluntur, si aut in exercitum venire distulerint, aut in loco vel tempore constituto minime occurrerint, vel proficisci neglexerint, seu de expeditione publica quocumque fraudis commento effugiendo se subtraxerint, non solum ducentorum flagellarum ictibus verberati, sed et turpiter decalvatione foedati, et insuper singulas libras auri cogantur exsolvere, quas princi-

1 Legion. Toled. got. S. J. R. y Complut. arbitrii. Vnde res ipsa in principis potestatem iterum veniat, tunc id irrevocabili constitutione tenebitur, ut etiam si ipse eam habere non meruerit, qui eam prius accepit, in aliis fidelibus transfusa res ipsa proficiat. Tantum est ut in illius ultra potestatem non transeat, qui in profectione bellica tardus, et dignitate semel exstitit privatus, et rebus. Sane duces omnes, senioresque palatii ad huiusmodi sententiam obnoxii tenebuntur, quicumque fuerint superioris præcepti transgressores inventi. Necnon et illi huiuscemodi damnationis sententiam merebuntur, qui aut de bello refugiant, aut in bellica profectione constituti, extra senioris sui permisum alibi properasse reperiuntur. Id tamen in hac eadem progressione, tam in maiorum quam in minorum personis est observandum, ut si quilibet sub gravi ægritudine consistens nullo modo proficisciendi habeat vires, statim loci illius vel territorii episcopum ad suæ ægritudinis inserviendam molestiam variorum iuris arbitrii.

Lind. decrevimus permanere innocuos

complut. grandævus.

region. y Complut. medietatem servorum suorum de his
inventi fuerint a vicesimo anno , et supra id usque
inquinquaginta , singulatim unusquisque secum in expedi-
tione bellicam ducturus accedat , ita ut hæc ipsa me-
diata servorum non inermis &c.

... , aut tamen ruramento quo*n* idem episcopi vice sua inspectores dixerint , fuerit comprobatum . Qui tamen epis- copi hanc de talibus curam habeant , ut aegritudines eorum morbosque , aut per se , aut per subditos diligenter inspiciant , si aut proficisci nullo modo possunt , aut si post aliquos dies possint definite concurrere ad bellandum , id est , antequam exercitus in præfinitis locis ingrediatur

¹ *Complut.*, armis vel lorice.

etiam fundarum instrumentis vel cæteris armis, quæ noviter forsitan unusquisque a seniore vel domino suo iniuncta habuerit, principi, duci vel comiti suo presentare studeat. Si quis autem extra hanc decimam¹ partem servorum suorum in exercitus progressionem accesserit, omnis ipsa decima² pars servorum eius studiose quæsita atque descripta³, quidquid minus fuerit inventum de hac instituta decima⁴ parte servorum in bellicam unumquemque secum expeditionem duxisse, in potestatem principis reducendum⁵ est, ut cui hoc idem princeps prælargiri decreverit, in eius subiaceat potestate. Quicumque vero ex palatino officio ita in exercitus expeditionem profectus extiterit, ut nec in principali servitio frequens existat, nec in guardia⁶ cum reliquis fratribus suis laborem sustineat, noverit se legis huius sententia ferendum; excepto si eum manifesta languoris ostensio comprobaverit morbidum. Nam si quisque exercitium in eandem bellicam expeditionem profiscens, minime ducem aut comitem, aut etiam patronum suum sequutus fuerit, sed per patrocinia diversorum se dilataverit, ita ut nec in guardia cum seniore suo persistat, nec aliquem publicæ utilitatis profectum exhibeat, nec ei

talis profectio imputanda est, sed superiorum ordinem, quæ de vilioribus inferioribus personis in hac lege decreta sunt, in semetipsum noverit sustinere. His igitur ordinatis atque compositis⁷, restat ut frenum cupiditati eorum ponamus, quos ad peragenda negotia utilitatis nostra⁸ impingimus. Et ideo nullus dux, comes, tiufadus seu quislibet commissos populos regens, accepto beneficio, vel qualibet occasione sua⁹ pessimæ voluntatis, quemquam ex suis subditis de bellica profectione dimittat, aut admonitiones ipsas quæ fieri debent progressionē exercitus, vel inductione armorum, sub ista quasi admonitionis occasione interserat, unde quemquam illorum militare præsumat. Nam quisquis talia agens pro his, ut dictum est, causis a quolibet aut oblatum quodcumque percepit, aut ipse quidquam cuiuscumque exegerit; equidem si de primatibus palati fuerit, et illi a quo tale aliquid accepit, in quadruplum satisfaciat, et principi pro eo solo quo se munificare præsumpsit, libram¹⁰ auri solutum se noverit. Minores vero personæ ab honore vel dignitate ingenuitatis privatae, in potestatem sunt principis redigenda, ut quod de eis vel de rebus eorum iudicare elegit, sua¹¹ subiaceat modis omnibus potestati.

III. TITVLVS DE HIS QVI AD ECCLESIAM CONFVGIVNT.

- I. Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur, nisi armis defensus.
II. Si ad ecclesiam confugiens, dum suis armis defenditur, occidatur.

- I. Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur, nisi armis defensus.

Nullus de ecclesia ausus sit aliquem violenter abstrahere, nisi ad ecclesiam confugiens armis se fortasse defendere voluerit.

- II. Si ad ecclesiam confugiens, dum suis armis defenditur, occidatur.

Qui ad ecclesiæ porticos confugerit, et non deposuerit arma quæ tenuit; si fuerit occisus,

¹ Legion. y Complut. medietatem.

² Legion. y Complut. medietas.

³ Complut. discussa.

⁴ Legion. y Complut. medietate.

⁵ Legion. y Complut. est reducendum, qualiter id ipsum de hac medietate quod minus unusquisque secum in exercitum duxerit, cui hoc idem princeps prælargiri decreverit, sui maneat incunctanter arbitrii. His igitur ordinatis &c.

⁶ Lind. wardia, y asi despues.

⁷ Complut. constitutis.

⁸ Legion. y Complut. triginta auri solidos soluturum se

percusor in loco sancto nullam fecit iniuriam, nec ullam calumniam pertimescat.

III. De damno hominem ab ecclesia abstrahentis.

- IV. Vt debitor sive reus de ecclesia non abstrahantur, et quæ sunt debita reddant.

noverit. Minores vero personæ, et ea quæ acceperint in duplum illis a quibus sunt ablata vel exacta restituant, et ipsi L. flagella publice verberati suscipiant. Huius sane legis edictum ab anno secundo regni nostri ex die kalendiarum novembrium decernimus valitum.

⁹ Card. y Legion. Antiqua.

¹⁰ Toled. got. Card. y Legion. Antiqua.

¹¹ Legion. y Card. Antiqua.

¹² Toled. got. persona est, ante iudicem altario &c.

¹³ Complut. intimatum. Legion. revelatum.

¹⁴ Legion. y Lind. inferioris vero loci persona det.

LIB. X. TITVL. I.

rit unde componat¹, correptus a iudice in conventu publice C. flagella suscipiat. Dominus vero servum, sive creditor debitorem recipiat excusatum.

IV. Vt debitor seu reus de ecclesia non abstrahantur, sed quæ sunt debita reddant.

Eos qui ad ecclesiam vel ad ecclesiæ porticos confugerint, nullus contingere præsumat, sed presbytero² vel diacono repeatat³ ut reformet, et seu debitor sive reus qui configurerat, si non

meretur occidi, apud repetentem ecclesiæ custos⁴ interveniat, ut ei veniam det, et exoratus indulget. Quod si debitor aliquis ad ecclesiam configurerit, eum ecclesia non vindicet⁵, sed presbyter aut diaconus debitorem sine dilatatione⁶ restituat; ita ut ipse qui debitum repetit, nequam cædere eum, aut ligare præsumat, qui ad ecclesiæ auxilium decurrit; sed præsente presbytero vel diacono constituant infra quod tempus ei debitum reformetur. Quia licet ecclesiæ interventus religionis contemplatione concedatur, aliena tamen retineri non poterunt. De homicidis autem, maleficis et veneficis in eorum titulis leges sunt requirendæ⁷.

LIBER X.

De divisionibus, et annorum temporibus atque limitibus.

I. TITVLVS DE DIVISIONIBVS, ET TERRIS

AD PLACITVM DATIS.

I. Vt valeat semel facta divisio.

II. De non revocanda divisione inter fratres, etiam si sine scriptura sit facta; solum si id idoneo teste convincatur.

III. Vt quod a plurimis et a melioribus in divisione est constitutum, a paucis et deterioribus non⁸ liceat immutari.

IV. Vt liceat uni heredi respondere, si ab aliquo petatur, et petere, si causa qualicumque compellitur.

V. Si placitum quis divisionis intrumpat, divisionem partem usurpans.

VI. Si vineam aut domum quis in consortis terra construxerit.

VII. Si vineam in aliena terra quis plantet, in qua non habet sortem.

VIII. De divisione terrarum facta inter gotum atque romanum.

IX. De silvis inter gotum et romanum indivisis relictis.

X. Quod ea quæ servus non iubente domino fecerit, excepto quod lex iubet, valere non

poterit.

XI. Vt qui terras ad canonem accepit, placitum servet.

XII. De terris quæ definito annorum numero per placitum dantur.

XIII. Si ille qui ad placitum terras accepit, extendat culturas.

XIV. Si inter eum qui dat et accipit terram aut silvam, contentio oriatur.

XV. Vt qui ad excolendum terram accipit, sicut ille qui terram dedit, ita et iste censem exsolvat.

XVI. Vt si goti de romanorum tertia quippiam tulerint, iudice insistente, romanis cuncta reformat.

XVII. De mancipiorum agnationibus dividendis, atque corum peculiis partiendis et decernendis⁹.

XVIII. Vt peculium et peculiare ad unam intelligentiam habeatur.

XIX. Si pro acceptis rebus promissio non solvatur.

I. Vt valeat semel facta divisio.

Valeat semel facta divisio iusta¹⁰, et nulla postmodum immutandi admittatur occasio.

II. Denonrevocanda divisione inter fratres, etiam si sine scriptura sit facta, solum si id idoneo teste convincatur.

Divisionem factam inter fratres, etiam si sine

¹ Complut. sine aliqua excusatione.

² En el códice Toled. got. después de la ley dice: Finit liber IX. Fls. Incipit liber X. Vamba Rex.

³ Legion. non convenit aliquatenus immutari.

⁴ Complut. discernendis.

⁵ Legion. Antiqua.

⁶ Legion. iusta et recta.

⁷ Legion. Antiqua.